

SENČENJE NA DELOVNEM MESTU – POROČILO

OGLED INŠTITUCIJE ZA OTROKE Z MOTNJAMI AVTISTIČNEGA SPEKTRA V BRATISLAVI

V okviru projekta Erasmus+ smo sodelovali z zasebno inštitucijo SZŠ s MŠ za otroke z avtizmom v Bratislavi. Namen projekta je bil pridobiti nova znanja in izkušnje pri delu z otroki z motnjami avtističnega spektra. Izobraževalni proces poteka v strukturiranem učnem okolju, prilagojenem individualnim izobraževalnim načrtom.

Inštitucijo smo obiskali med 21. in 23. januarjem 2025, kjer so nam zaposleni predstavili svoje delo na različnih stopnjah izobraževanja, od dela z najmlajšimi otroki do dela v nižjih razredih osnovne šole. Seznanili so nas z metodami, ki jih uporabljajo pri poučevanju, kot so ABA, TEACCH, PECS, Son-Rise, FloorTime, likovna terapija, Snoezelen soba, glasbena terapija, masaža, delo na interaktivni tabli in senzomotorični trening.

V ustanovi sta nas sprejeli direktorica, ga. Dagmar Šuranová in likovna terapevtka, ga. Anica Demak. Naša mentorica pa je bila Petra Kollarova. Podali sta nam podrobno predstavitev delovanja zavoda ter pomembne informacije o njihovem pristopu in načinu dela.

Preden otrok začne redno obiskovati institucijo, poteka z otrokom in njegovi starši enoletno uvajanje. Pri tem je bistvenega pomena sodelovanje s starši, ki skupaj stremijo k skupnemu cilju in uporabljajo enake metode ter načine dela. Uvajanje poteka v popoldanskem času. Tam specialna pedagoginja starše seznanja z novimi oblikami in metodami dela. Od staršev se pričakuje, da tovrstne metode uporabljajo tudi v domačem okolju. Po enoletnem uvajanju, otrok prične z rednim obiskovanjem institucije. Prav tako se ukvarjajo tudi s sorojenci otrok, ki so vključeni v njihov zavod.

V instituciji so poleg direktorice zaposlene še strokovne delavke, ki so po izobrazbi v večini specialne pedagoginje. V šolskem letu 2024/2025 institucijo obiskuje 30 otrok, starih od 3 do 12 let. Predšolski otroci so v skupine razporejeni, glede na kognitivne sposobnosti. Imajo 4 oddelke vrtca. V enem oddelku so otroci z nižjimi sposobnostmi, ki v večini ne uporabljajo govora, v preostalih treh pa otroci, ki so že razvili govor. Program osnovne šole obsega dva oddelka. V osnovno šolo se večinoma vključujejo bolj sposobni otroci, ki se v centru pripravljajo na obiskovanje redne osnovne šole.

Otroci v center v spremstvu staršev pridejo okrog osmih. Starši svojega otroka oddajo pri vhodnih vratih, kjer ga sprejmejo strokovne delavke. Ura prihoda in odhoda otroka je dogovorjena vnaprej.

Delo poteka načrtovano in strukturirano, po vnaprej pripravljenem individualnem urniku. Urnik je prilagojen vsakemu otroku posebej in se vsak dan spreminja. Strokovne delavke pri delu z otroki uporabljajo različne oblike dela – individualno, skupinsko ter delo v dvojicah. Aktivnosti se menjavajo na vsakih 30 minut in so organizirane tako, da krepijo različna področja otrokovega razvoja.

Slika 1: Primer dnevnega urnika

UTOROK	Đusko	Alex	Sebi	Filip	Ianko	Alesito	Ninka	Prava
8:00 – 8:30								
8:30-9:00	Práca							
9:00-9:30	Ranné cvičenie							
9:30-10:00	DESIATA		DESIATA		Práca		DESIATA	
10:00-10:30	Muziko		Práca spolu	Modelovaf	Ranný kruh	Múziko	Ranný kruh	
10:30-11:00	Ranný kruh	Hra		Ranný kruh	Snoezelen	Práca spolu	Hra	
11:00-11:30	Modelovaf	Práca spolu	Modelovaf	Cvičít	Hra	Cvičít	Práca spolu	
11:30-12:00	PRECHÁDZKA							
12:00-12:30	OBED							
12:30-13:00	OBED							
13:00-13:30	Hra	Dennik	Oddych		DOMOV	Senzo. kút	Oddych	
13:30-14:00		Hra	Dennik		DOMOV			
14:00-14:30	VÝTVARUM							
14:30-15:00	Domov							

1. Dan (21. 1. 2025)

Prvi dan nam je likovna terapevтка Anica Demak predstavila art terapijo, ki jo z otroki izvaja individualno. Terapija se šteje kot dodatna dejavnost, v katero se otroci vključijo na željo staršev. Cilj terapije je otroku omogočiti občutek dobrega počutja in varnosti. Poleg tega otrokom ponuja številne izkušnje ter jim pomaga pri premagovanju neprijetnih občutkov ob stiku z različnimi teksturami. Pri tem je poudarek na individualnem izražanju in sproščanju negativnih čustev.

Slika 2: Soba za »art« terapijo.

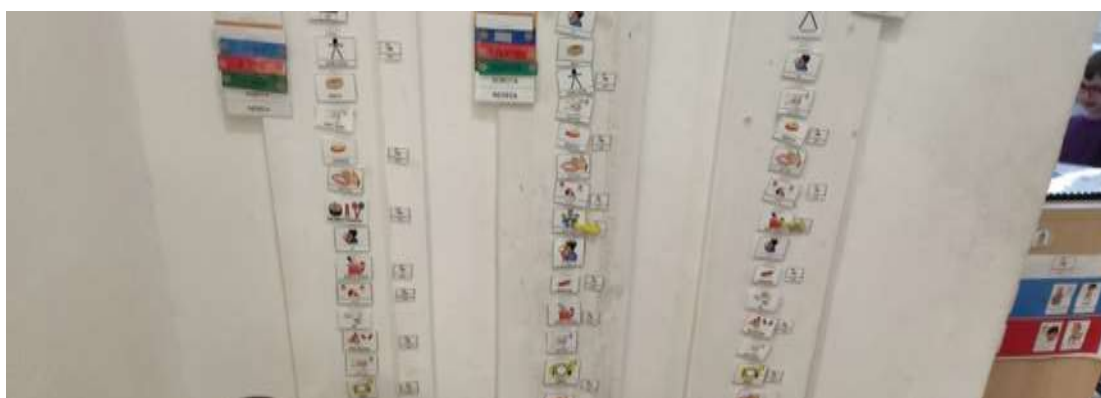

Prvi dan nam je bila predstavljena tudi dnevna rutina otrok v centru. Po prihodu otrok v vrtec oziroma šolo sledi vsakodnevna jutranja dejavnost, pri kateri si vsak otrok izbere svoj »pozdrav« (na kakšen način bo pozdravil svojo vzgojiteljico). To lahko naredijo tako, da jo objamejo, ji pomahajo, dajo »kepec« ali se z njo rokujejo. To storijo tako, da pokažejo na slikovni pripomoček, ki visi na vratih. Vsak otrok si nato ogleda svoj slikovni urnik in s pomočjo sličic sledi poteku dneva. Urnik je lahko predstavljen s fotografijami, simboli ali z besedami – odvisno od otrokovih sposobnosti in potreb.

Slika 3: Slikovni urnik, ki temelji na fotografijah dejavnosti.

Slika 4: Slikovni urnik, ki temelji na simbolih dejavnosti.

Slika 5: Besedni urnik.

Po vsaki končani dejavnosti gredo otroci v skupni prostor, kjer popijejo kozarec vode in se usedejo na klop, ki je namenjena čakanju. Ko je na vrsti naslednja dejavnost, vsak otrok sledi svojemu individualnemu urniku. Urnik je prilagojen vsakemu otroku posebej, na način, da krepiti tiste spretnosti in veščine, ki mu najbolj koristijo. Dejavnosti so zasnovane tako, da krepijo različna področja otrokovega razvoja. Pri dejavnostih se tako urijo v matematičnih spretnostih, tako da prirejajo, štejejo, nadaljujejo zaporedja; izvajajo grafomotorične vaje, razvijajo domišljijo, spoznavajo barve in črke, se preko skupinskih aktivnosti učijo socialnih veščin itd.

Otroci so v skupine razdeljeni glede na starost in sposobnosti, kar omogoča bolj homogeno načrtovanje dela. Pri izvajanju aktivnosti uporabljajo tudi uro, ki otrokom jasno pokaže, koliko časa imajo na voljo za posamezno dejavnost. Mlajšim otrokom namesto ure predstavijo sličice treh krogcev, ki jih postopoma odlepijo iz podlage, kar otrokom ponazori, kdaj se aktivnost konča. V igralnici imajo zalepljene sličice s pravili obnašanja, ki jih ob delu z otroki uporabljajo kot opomnik za ustrezno vedenje. Vzgojiteljice imajo sličice s pravili obnašanja vedno tudi pri sebi, da lahko otroke kadarkoli opozorijo na morebitno neprimerno vedenje.

Slika 6: Pravila obnašanja.

Po predstavitvi poteka dela v instituciji, smo preostanek dneva opazovale različne strokovne delavke pri njihovem delu z otroki. Sprva smo bile prisotne pri jutranjih aktivnostih na preprogi z višje funkcionalnimi otroki.

Slika 7: Jutranje aktivnost na preprogi.

Kasneje smo opazovale razvijanje socialnih veščin pri šolskih otrocih. V nadaljevanju pa še skupinsko delo z otroki z nižjimi sposobnostmi, ki nam je bilo najbolj zanimivo, saj so bili v skupini otroci, ki funkcionirajo na podoben način, kot otroci s katerimi vsakodnevno delamo tudi mi. Pri opazovanju dela smo na ta način dobili veliko idej za pedagoško delo pri nas. Po vsaki končani dejavnosti ali delu dejavnosti, otrokom s pomočjo sličice sporočijo, da je dejavnosti »konec.« Za vsako pravilno izpeljano dejavnost, otroke tudi pohvalijo.

Prvi dan smo opazovale še skupinsko delo za mizo, ki je obsegalo modeliranje z namenom razvijanja fine motorike. Tovrstno delo je načrtovano na način, da s pomočjo slikovnega gradiva otroci vnaprej vedo, kaj bodo ustvarjali.

Slika 8: Načrt modeliranja po sličicah.

Sledila je skupinska igra otrok z nižjimi sposobnostmi, pri kateri so otroci lahko izbirali med nekaterimi ponujenimi dejavnostmi, s katerimi so se potem igrali točno določeno število minut.

Zadnja dejavnost, pri kateri smo bile prisotne prvi dan je bila glasbena terapija za šolske otroke. Glasbeno terapijo je izvajal zunanji izvajalec in se šteje kot dodatna dejavnost, ki jo otroci obiskujejo na željo staršev. Otroci so se pri glasbeni terapiji vidno zabavali in bili sproščeni.

Za zaključek prvega dne smo se z likovno terapevtko Anico Demak in našo mentorico Petro Kollarovo pogovorile o vtisih in željah za prihodnji dan.

2. dan (22. 1. 2025)

Drugi dan smo spoznale tudi del dnevne rutine, ki je bil namenjen prehranjevanju otrok. Otroci v instituciji jedo zajtrk in kosilo. Zajtrk ni organiziran in si ga otroci prinesejo od doma, za kosilo pa poskrbijo v centru. Tudi način prehranjevanja je prilagojen vsakemu otroku posebej, glede na njegove individualne potrebe. Večina otrok se prehranjuje v večji skupni jedilnici, v kateri vsak sedi za svojo mizo. Otroci, ki imajo pri prehranjevanju še težave (na primer ohranjanje pozornosti, izbirčnost itd.) pa se prehranjujejo v ločeni sobi. Spremlja jih ena izmed strokovnih delavk, ki jih spodbuja da poizkušajo različno hrano. V primeru da ne gre drugače, uporabi metodo nagrajevanja

Slika 8: Individualna miza za obroke.

V nadaljevanju smo bile prisotne pri individualnem delu z otrokoma nižjih sposobnosti. Specialna pedagoginja je z enim otrokom delala individualno, drug otrok je za drugo mizo dobil delo, ki ga je opravljal sam.

Slika 9: Kotiček za individualno delo.

Prisotne smo bile tudi pri snoezelen terapiji v drugi skupini, ki je potekala v za to namenjeni senzorni sobi. Dejavnost je otrokom omogočila, da so se med posameznimi aktivnostmi nekoliko sprostiti in umirili.

Slika 10: Snoezelen soba.

Drugi dan smo imele priložnost prisostvovati pri uri biologije v šolski skupini. Ker so otroci v določeni skupini različno stari in delajo različne razrede, je tudi delo v šoli zelo individualno usmerjeno. Del pouka se strokovna delavka bolj posveča enim otrokom in drugi delajo individualno, potem pa se zamenjajo. Prisotne smo bile še pri dejavnostih v telovadnici za predšolske otroke z višjimi sposobnostmi. Tudi dejavnosti v telovadnici so strukturirane in sledijo točno določenemu urniku. Tako kot prvi dan je za zaključek sledil še pogovor o vtisih in načrtovanje prihodnjega dne.

3. dan (23.1. 2025)

Zadnji dan smo bile prisotne pri jutranjih aktivnostih v parih za otroke z višjimi sposobnostmi. Otroci so aktivno sodelovali in odgovarjali na vprašanja vzgojiteljice. Zanimivo nam je bilo, da so jutranji krog izpeljali brez slikovne podpore. Otroci pri odgovarjanju na vprašanja niso potrebovali sličic, ampak so odgovarjali po spominu.

V predšolski skupini smo opazovale še individualno delo pri mizi, pri katerem so otroci sledili vnaprej pripravljenemu slikovnemu urniku in izvajali predvsem dejavnosti za razvoj fine motorike in grafomotorike.

V šolski skupini smo spremljale uro angleškega jezika. Zelo zanimivo nam je bilo, da smo lahko spremljale masažo, ki jo je izvajala zunanja izvajalka. Masaža je potekala individualno ob umirjeni glasbi. Otroci so se pri masaži povsem umirili, nekateri so celo zaspali.

Spremljale smo še praznovanje otroškega rojstnega dne, ki je prav tako potekal po slikovnem urniku.

Slika 11: Načrt praznovanja rojstnega dne.

Prisotne smo bile tudi pri zanimivi dejavnosti, kjer so otroci krepili grafomotorične spretnosti s pomočjo interaktivne table.

Slika 12: Delo na interaktivni tabli.

Zadnji dan senčenja smo zaključile s prijetno in sproščeno evalvacijo, na kateri so bile prisotne direktorica centra, naša mentorica in likovna terapevtka. Strokovne delavke so nam bile na voljo za dodatna vprašanja, skupaj pa smo naredile tudi kratko primerjavo med šolskim sistemom v Sloveniji in na Slovaškem. S senčenjem smo bile vse zelo zadovoljne. Vse smo soglasno poudarile, da je bila predstavitev izjemno poučna, izvedena na visokem strokovnem nivoju, in hkrati dokaz, da z vztrajnim timskim delom vseh vpletenih (vključno s starši in otroki), lahko nekatere otroke z motnjo avtističnega spektra uspešno pripravimo na vključevanje v širše življenjsko okolje, občolske aktivnosti ter redno šolo.

Maja Zupan, Eva Klemenc, Eva Hlebš in Mija Rozman